

ЧЕТВЕРО ЧОЛОВІКІВ ЧЕКАЮТЬ

Вісімнадцятого травня 1860 року, у день, коли Республіканська партія мала висунути свого кандидата у президенти, Авраам Лінкольн прокинувся рано¹. Коли він піднявся сходами до свого просто обставленого кабінету юриста в будинку Чінері² на 130 кімнат, що розміщувався на Четвертій вулиці (на захід від громадського скверу у Спрингфілді, у штаті Іллінойс), сніданок уже подали. Свіже масло, борошно, смалець та яйця продавались у продуктовому магазині на Північній шостій вулиці. А в ранковій газеті власники Smith, Wickerman & Company оголосили про прибуття великої весняної партії шовку, ситцю, картатої бавовни та льону, а також про нові поставки трикотажу й рукавичок³.

Республіканці вирішили зібратися в Чикаго. Спеціально для цієї події звели нову залу для зібрань, яка називалась Вігвамом. Голосування не мало початися до десятої ранку⁴, але Лінкольн, попри власну терплячу натуру, помітно «нервувався, метушився та дуже хвилювався»⁵. Знаючи про гіпотетичний шанс бути номінованим на найвищу посаду країни, він не міг зосередитися на роботі. Навіть за звичайних умов багатьом було б важко сфокусуватися в незатишному кабінеті, який Лінкольн знімав разом із молодшим колегою Вільямом Герндоном⁶. Два робочі столи, заставлені стосами документів і листів, утворювали букву Т посеред кімнати. Ще більше паперів вивалювалося із шухлядок та полиць старомодної шафи в кутку. Коли Лінкольн шукав певний документ, то мусив переривати невпорядковані стоси документів. Не в змозі щось знайти, він навіть перевіряв свій капелюх, куди часто клав «неприкаяні» листи чи записки.

Він не міг знайти собі місця і врешті спустився на вулицю, минув місцевий капітолій, що стояв через дорогу, пройшов повз відкриту місцину, де грав з друзями в гандбол, і піднявся невеликими сходами до офісу Illinois State Journal, місцевої республіканської газети. Редакція на другому поверсі, із піччю посередині кімнати, яку топили дровами, була місцем, де обмінювалися новинами та плітками⁷.

Тоді Лінкольн пішов до телеграфу на північ від скверу, щоб дізнатись, чи не надходило якихось новин. Майже не було видимих ознак того, що в історії Спрингфілда це був особливий день очікування,— дуже мало свідчень про якість заплановані святкування в місті, якщо Лінкольна таки висунуть на посаду президента. Те, що раніше цього місяця його підтримала делегація від Іллінойсу на загальних зборах у Декейтері, було загалом сприйнято як «компліментарний» жест⁸. Проте якщо й не було конкретних планів на цю темну конячку, Лінкольн чудово знав, із яким завзяттям працювали від його імені вірні друзі у Вігвамі.

Стрілки міського годинника на вежі баптистської церкви на Адамс-стрит, здавалося, спинились⁹. Коли Лінкольн дізнався, що його давній друг Джеймс Конклінг учора ввечері раптово повернувся із засідання¹⁰, він вирушив до його офісу, розташованого над ювелірним магазином Chatterton. Коли ж йому сказали, що на друга чекають протягом години, Лінкольн пішов назад у свій квартал, із наміром повернутись, щойно прибуде Конклінг.

Копа чорного волосся, смагляве борознисте обличчя та глибоко посаджені очі робили Лінкольна старшим на вигляд у його 51 рік. Його знали майже всі у Спрингфілді через особливу манеру ходи: складалося враження, що його довгу, худорляву постать треба змазати¹¹. Він дивно нахилявся вперед з руками, що висіли по боках або були складені за спину. Як згадував Лінкольнів партнер Вільям Герндон, кроки його були непружні. Він підіймав одразу всю стопу, замість підняти лише передню її частину, і ставав усією ногою на землю, замість ставати на п'яту. «Здавалося,— згадував ще один сучасник,— що від коліна він просто тягне свої ноги, як роблять трудяги, ідучи додому після важкого робочого дня»¹².

Навіть прихильники погоджувались, що риси Лінкольна навряд чи «характеризували його як красивого чоловіка»¹³. У спокійному стані його обличчя було настільки «поглинуте сумом», зауважував журналіст Горейс Вайт, що здавалося, наче «шекспірівського меланхолійного Жака перенесли з Арденського лісу просто у столицю Іллінойсу»¹⁴. Проте коли Лінкольн починав говорити, розповідав Вайт, «вираз туги зникав з його лица миттєво. Обличчя його сяяло переможною усмішкою, і там, де лише мить тому виднілася тільки важка скорбота, тепер проступав розум, справжня сердечна доброта та обіцянка широї дружби»¹⁵. Увагу привертала не лише зовнішність Лінкольна, а й, за свідченнями іншого сучасника, «його приемні манери, чудове почуття гумору, безумовна щирісердність та добродушність»¹⁶. П'ять хвилин у присутності Лінкольна — і ви вже «не думаєте, що він неотесаний чи дивний»¹⁷.

Спрингфілд майже чверть століття був для Лінкольна домом. У 28 років він прибув до молодого міста, щоб займатись юридичною справою,— в'їхав, як згадував його чудовий друг Джошуа Спід, «на позиченому коні, без жодної власності, окрім двох в'юків з кількома одяжинами»¹⁸. Місто швидко розвивалось, особливо після 1839 року, коли воно стало столицею Іллінойсу.

До 1860 року населення Спрингфілда зросло десь на десять тисяч, а його діловий квартал, який побудували, щоб розмістити людей, котрі прибували на законодавчі сесії, приймав ще тисячі приїжджих. Сквер, де стояв місцевий капітолій, оточував десяток готелів¹⁹. На додачу в місті були численні салуни та ресторани, сім газетних редакцій, три більядрних зали, десятки магазинів, три лавки, де продавали зброю, і три залізничні депо²⁰.

Тут, у Спрингфілді, в маєтку Едвардсів на горі, Лінкольн залиявся й потім одружився із «першою красунею міста»²¹, молодою Мері Todd, котра жила у своєї сестри Елізабет (та була одружена з Нініаном Едвардсом, заможним сином колишнього губернатора Іллінойсу). Вихована у відомій родині в Лексингтоні, штат Кентукі, Мері отримала значно кращу освіту, ніж інші дівчата її віку. Чотири роки вона вивчала мови та літературу в ексклюзивній школі-пансіонаті, а потім училися ще два роки — тоді це вважалося вищою освітою²². Збереглися свідчення про першу зустріч Лінкольна з Мері на вечірці. Захоплений її манерами, кмітливим виразом обличчя, ясними голубими очима та відкритою усмішкою, Лінкольн мовив: «Хочу з вами потанцювати, але танцюю я жахливо». А Мері, сміючись, потім розповіла своїй кузині, що «він казав правду»²³. У Спрингфілді народилися всі їхні діти й один був похований²⁴. Тієї весни 1860 року Мері було 42, Робертові — 16, Вільяму — 9, а Томасу — 7. Едвард, їхній другий син, помер у три роки.

Іхній дім, описаний як скромний «двоповерховий будинок із широкою залою по центру та вітальнями по боках»²⁵, стояв близько до вулиці. Коло нього росло кілька дерев, а саду не було. «Прикрас було мало, але вони були дуже доречні»²⁶ — зауважував один із сучасників. У залі розміщувався «звичайний невеликий стіл з білою мармуровою поверхнею»²⁷, на якому були розставлені квіти, графин для води з льодом на срібній тарілці та сімейні фото. Уздовж стіни стояли стільці та диван. «Усе свідчило про те, — описував журналіст, — що це був дім людини, яка багато пережила в житті й через нелегкий досвід навчилася насолоджуватися самою суттю власних успіхів, а не виставляти їх напоказ»²⁸.

Протягом цих років у Спрингфілді Лінкольн сформував коло дуже лояльних друзів. Вони працювали з ним у законодавчих органах штату, допомагали в передвиборчих кампаніях до Конгресу та сенату, а тепер, саме в цей момент, як вони запевняли, «звертали» гори²⁹ на чиказькому засіданні, намагаючись вибороти його висування. Серед цих непохитних компаньйонів був Девід Девіс, суддя окружного суду восьмого району, чие 130-кілограмове тіло мало «великий мозок та велике серце»³⁰; Норман Джадд, адвокат, що займався справами залізничників³¹, і голова Центрального комітету Республіканської партії у штаті Іллінойс; Леонард Свett, юрист із Блумінгтона, котрий думав, що знає Лінкольна «настільки детально, як не знав жодної людини у світі»³²; та Стівен Логан, разом із яким Лінкольн на початку 1840-х три роки займався юридичною практикою.

Часто ці стосунки формувалися під час судових поїздок: вісім тижнів на весні та восени Лінкольн разом із колегами їздив штатом у справах суду. Вони жили в одній кімнаті, а часом і спали в одному ліжку в запилених сільських готелях і тавернах, проводячи довгі вечори біля багаття. Економіка юридичної справи в не дуже населеному Іллінойсі була такою, що юристи мали їздити штатом у товаристві окружного судді, вислуховуючи тисячі дрібних справ, щоб заробити на життя. Як згадував Лінкольнів колега Генрі Вітні, прибуття цього гурту пожвавлювало місцеві засідання. Селяни збиралися на сходах суду. Коли засідання завершувались, усі йшли в місцеву таверну й від сутінок до світанку ділилися історіями, напоями та гарним настроєм³³.

У таких умовах співжиття Лінкольн завжди був у центрі уваги³⁴. Ніхто не міг змагатися з його нескінченними історіями і здатністю захопливо та весело їх розказувати. Коли його закручені оповіді «пішли в народ»³⁵, то скрізь, куди він прибував, збиралися натовпи селян, щоб послухати майстерного оповідача. Хоч би куди Лінкольн поїхав, він знаходив прихильників і друзів, котрі пізніше підтримали його в боротьбі за посаду³⁶. Політичне життя в ті роки, як зауважував історик Роберт Вібе, «розбилось на групи людей, пов'язаних взаємною довірою»³⁷. І жодне політичне коло не було настільки поєднане довірою, аніж команда громадян, котрі працювали на Лінкольна в Чикаго.

Його кандидатура стала перспективнішою в 1858 році після близької кампанії проти грізного демократа Стівена Дугласа під час видовищних перегонів до сенату в Іллінойсі, що привернули увагу всієї країни. І хоч Дуглас отримав натягнуту перемогу, Лінкольну вдалось об'єднати розрізнені елементи республіканців штату³⁸. Утворилося цікаве поєднання колишніх вітів, демократів, що виступали проти рабства, натівістів, іноземців, радикалів і консерваторів. Усередині 1850-х Республіканська партія приходила у штат за штатом на Півночі, щоб запобігти поширенню рабства. «Зібралиши дивні, суперечливі та навіть ворожі елементи,— гордо заявляв Лінкольн,— нам вдалося поєднати всі чотири вітри, сформувати і врешті вистояти битву»³⁹. Історія приходу цього політика до влади нерозривно пов'язана з боротьбою проти рабства, що набуvalа дедалі більшого поширення. Почуття громадськості щодо питання рабства стали настільки вибухонебезпечними, що сім дебатів Лінкольна з Дугласом висвітлювались у газетах по всій країні, показуючи, що сільський юрист чудово може тягатися з імовірним кандидатом у президенти від демократів.

Крім того, у часи, коли промови визначали політичний процес, заповнюючи увесь простір «з ранку до ночі»⁴⁰, ораторські здібності Лінкольна викликали захоплення віддаленої аудиторії, яка могла або чути, як він говорить, або читати його промови в газетах⁴¹. Його репутація зростала, запрошення виголосити промову множилися. Протягом року до засідання, де мали висунути кандидата у президенти, він виступав перед десятками тисяч людей в Огайо, Айові, Індіані, Вісконсині, Кентукі, Нью-Йорку та Новій Англії. Вершиною успіху